

Айзък Азимов

Неясното гъргорене

Насилвах се да не вярвам на онова, което ми разказваше моят приятел Джордж. И бих ли могъл изобщо да вярвам на човек, който твърди, че си общува с едно двусантиметрово дяволче, което нарича Азazel; дяволче, което наистина е извънземно същество с изключителни, но строго ограничени сили?

Все пак Джордж има способността да се вторачва в мен със сините си очи без да мига и ме кара да му вярвам временно – докато говори. Предполагам, че това е ефектът на Древния моряк.

В един разговор предположих, че неговото дяволче го е надарило със способността за словесна хипноза, но Джордж въздъхна и рече:

– Нищо подобно! Ако изобщо ми е дало нещо, това е проклятието да будя недоверие – плюс онова, което си беше мое злощастие още дълго преди да срещна Азazel. Всякакви хора настояват да ме товарят с печалните си истории. А понякога...

Той тръсна глава, потънал в дълбоко униние.

– Понякога – продължи Джордж – товарът, който трябва да нося, е по-голям отколкото могат да издържат човешката плът и кръв. Веднъж например срещнах мъж на име Ханибал Уест...

Видях го за пръв път – започна Джордж – във файето на един хотел, в който бях отседнал. Забелязах го главно защото закриваше гледката ми към една величествена келнерка, облечена в оскъдни одежди. Предполагам, че той си е помислил, че гледам него, което едва ли бих сторил доброволно, и започна една прелюдия към приятелство.

Той се приближи към масата ми, носейки питието си, и се настани без да пита. По натура съм любезен човек и затова го поздравих с приятелско сумтене и втренчен поглед, които той възприе спокойно. Имаше пясъчножълта коса, праметната през темето му, бледи очи върху също така бледо лице, на което грееше съсредоточен взор на фанатик, макар че забелязах това малко по-късно.

– Моето име – започна той – е Ханибал Уест, професор съм по геология. По-специално интересите ми са насочени към спелеологията. Вие случайно да не сте също спелеолог?

Разбрах, че той е останал с впечатлението, че е срещнал сродна душа. Това предположение ме разгневи, но останах любезен.

– Интересувам се от всички странни думи – казах аз. – Какво е спелеология?

– Наука за пещерите – отвърна той. – Изучаването и изследването

на пещерите е моето хоби, сър. Изследвал съм пещери на всички континенти освен Антарктика. Знам повече за пещерите от когото и да било на този свят.

– Много приятно – отбелязах аз – и впечатляващо. – Предполагайки, че съм приключил този крайно безсъдържателен разговор, аз дадох знак на келнерката да ми донесе още едно питие и наблюдавах, погълнат от научен интерес, тържественото ѝ придвижване из залата.

Ханибал Уест обаче нямаше чувството, че разговорът е изчерпан.

– Прав бяхте – продължи той, кимайки енергично, – като го нарекохте впечатляващо. Аз съм изследвал пещери, които са неизвестни на света. Влизал съм в подземни дълбини, които никога не са огласяни от звука на човешки стъпки. Аз съм един от малцината живи хора днес, които са били там, където не са стъпвали нито мъж, нито жена. Дишал съм въздух, непоклащан дотогава от дробовете на човешко същество, виждал съм гледки и съм чувал звуци, които никой никога не е виждал или чувал... и продължавам да живея.

Той потрепери.

Моето питие пристигна и аз го поех с благодарност, възхищавайки се на грацията, с която келнерката се наведе, за да постави чашата на масата пред мен. Казах без да мисля:

– Вие сте щастлив човек.

– Не съм – възрази Уест. – Аз съм нещастен грешник, призван от бога да отмъсти за греховете на човечеството.

Едва тогава го загледах внимателно и забелязах фанатичния му поглед, който сякаш ме приковаваше към стената.

– В пещерите? – учудих се аз.

– В пещерите – тържествено потвърди той. – Повярвайте ми. Като професор по геология аз знам какво говоря.

Бях срещал много професори през живота си, които не знаеха подобно нещо, но си наложих да не споменавам този факт.

Може би Уест прочете мнението ми в изразителните ми очи, защото измъкна изрезка от вестник от куфарчето в краката си и ми я връчи.

– Ето! Само погледнете това!

Не бих казал, че си заслужаваше подробно изучаване. Беше бележка от три абзаца в някакъв местен вестник. Заглавието беше „Неясно гъргорене“, а източникът – Ийст Фишкил, щата Ню Йорк. Това бе съобщение за явление, което представлявало неясно гъргорене, от чийто ефект местните жители се бяха оплакали в полицейското управление. Гъргоренето ги накарало да се чувстват притеснени и причинило силно

вълнение сред котките и кучетата в града. Полицията отхвърлила оплакването, твърдейки, че това е отзвук от далечна гръмотевична буря, макар че метеоролозите категорично отричали такова нещо да се е случвало през този ден където и да било в района.

– Какво мислите за това? – запита Уест.

– Може би е било масова епидемия от стомашно разстройство?

Той се изхили, сякаш предположението не заслужаваше дори и презрение, макар че който някога е получавал газове поради лошо храносмилане, не би реагирал така.

– Имам сходни информации от вестници, излезли в Ливърпул, Англия; Богота, Колумбия; Милано, Италия; Рангун, Бирма и може би още петдесет други места по цял свят – каза Уест. – Аз ги събрах. Във всички става дума за някакво неясно гъргорене, предизвикало страх и притеснение у хората и докарало животните до лудост, и всички те са станали в рамките на два дни.

– Еднакво явление в целия свят – възкликнах аз.

– Точно така! Лошо храносмилане, наистина. – Той ме погледна навъсено, отпи от питието си и почука по кръста на гърдите си. – Господ бог е дал оръжие в ръцете ми и аз трябва да се науча да го използвам.

– Какво оръжие? – полюбопитствах аз.

Той не ми отговори направо.

– Открих пещерата доста случайно – каза той, – но това е за предпочитане, защото всяка пещера, чийто отвор е прекалено открит, е обща собственост и вече е посрещнала стотици хора. Посочете ми тесен и скрит отвор, затулен изцяло от растителност, покрит със скални отломки, замаскиран от водопад, намиращ се в най-недостъпно и опасно място, и аз ще ви покажа девствена пещера, която си заслужава да посетите. Вие казахте, че не разбирате нищо от спелеология?

– Бил съм в пещери, разбира се – отвърнах аз. – В Лърей Кавърис във Вирджиния...

– Комерсиалност! – лицето на Уест се изкриви от отвращение и той се огледа за подходящо място на пода, където да се изплюе. За щастие, не успя да намери.

– След като не сте изпитали божествената радост от изучаването на пещерите – продължи той, – аз няма да ви отегчавам с подробен разказ за местонахождението на тази пещера и как съм я изследвал. Разбира се, невинаги е безопасно да обикаляш нови пещери сам, без придружители, но за мен са удоволствие соловите изследвания. В края на краищата никой не може да се сравнява с мен при подобни експерименти, да не

говорим, че съм храбър като лъв.

В случая бях наистина щастлив, че съм сам, защото не бих искал друго човешко същество да сподели моето откритие. Бях вървял вече няколко часа, когато попаднах в голяма и тиха зала с фантастично изобилие на сталактити и сталагмити. Промъквах се внимателно покрай сталагмитите, влачейки връвчица след себе си, тъй като не обичам да се губя, и изведнъж се натъкнах на нещо като дебел сталагмит, строшен така, че пънчето му представляваше равна плоскост. От едната му страна бяха струпани варовикови отломки. Какво е причинило отчупването, не бих могъл да кажа – може би голямо животно, потърсило убежище в пещерата от преследвачите си, се е натъкнало на сталагмита в тъмнината или пък слабо заметресение е доказало, че този сталагмит е по-крехък от другите.

Във всеки случай пънчето на сталагмита завършваше с гладка, равна повърхност, достатъчно влажна, за да блесне под лъча на електрическото ми фенерче. То бе почти кръгло и силно наподобяваше барабан. Толкова силно приличаше, че аз машинално се протегнах и забарабаних по него с десния си показалец.

Уест погълна остатъка от питието си и продължи:

– Това беше барабан или най-малкото имаше структура, която създаваше вибрации, когато го потупаш. Щом го докоснах, залата се изпълни с неясно гъргорене; смътен звук, точно на прага на чуването, почти инфразвуков. Наистина, както имах възможност да установя по-късно, онази част от звука, която бе достатъчно висока, за да бъде чута, беше незначителна част от цялото. Почти целият звук се изразяваше в мощни вибрации, много бавни, за да възбудят ухото, въпреки че караха тялото да потрепери. Тази нечувана реверберация ми създаде най-неприятното усещане за притеснение, което човек може да си представи.

Никога не се бях сблъскавал с такова явление. Енергията на моето докосване беше незначителна. Как е могла да се превърне в такава мощна вибрация? И досега не мога да проумея това. Сигурно е, че под земята се намират могъщи енергийни източници. Може би има начин да се почука по нагорещената магма и малка част от нея да се превърне в звук. Първоначалното почукване би могло да служи за освобождаване на допълнителна звукова енергия – един вид сонарен лазер, или ако заменим „светлина“ със „звук“ в съкращението „лазер“, бихме могли да го наречем „сазер“.

– Никога не съм чувал за подобно нещо – съдржано казах аз.

– Не сте – потвърди Уест неприятно ухилен, – осмелявам се да

кажа, че не сте. Никой досега не е чувал за това. Някои съчетания от геологически струпувания са създали естествен сазер. Това е нещо, което би могло да стане случайно веднъж на милион години, и то само в една точка на планетата. Това може би е най-необичайното явление в света.

– Прибързано е – отбелязах аз – да правите такива заключения от едно потропване с показалец.

– Като учен, сър, трябва да ви уверя, че не се задоволих само с едно потропване на показалеца. Продължих да експериментирам. Опитах с по-силни удари и бързо осъзнах, че бих могъл сериозно да пострадам от вибрациите в затвореното помещение. Създадох система, чрез която можех да хвърлям камъчета с различна големина върху сазера с помощта на дистанционен апарат, докато аз стоях извън пещерата. Открих, че звукът може да бъде чул на изненадващи разстояния. Използвайки обикновен сеизмометър, аз можех да получа определени вибрации на разстояние от седем мили. Накрая хвърлих няколко камъчета едно след друго и ефектът бе кумулативен.

– Това онзи ден ли е станало, когато неясното гъргорене е било чуто по целия свят? – попитах аз.

– Точно така – отвърна той. – Вие в никакъв случай не сте толкова умствено непълноценен, колкото изглеждате. Цялата планета зазвъня като камбана.

– Чувал съм, че особено силните заметресения предизвикват подобно нещо.

– Да, но този сазер може да произведе по-интензивни вибрации, отколкото което и да е заметресение и може да направи това на определена дължина на вълните. На дължина на вълните, да речем, която може да раздробява части съдържанието на клетките – нуклеиновата киселина на хромозомите.

Аз мълчаливо обмислях казаното.

– Това би убило клетката.

– Положително. Може би така са били избити динозаврите.

– Чувал съм, че това е станало при сблъсък на астероид със Земята.

– Да, но за да стане това при обикновен сблъсък, въпросният астероид би трябвало да е огромен. Десет километра в диаметър. И това предполага вдигане на прах до стратосферата, тригодишна зима и някакво обяснение защо по най-нелогичен начин едни видове са измрели, а други не. Предположете друго – че много по-малък астероид е ударил сазера и това е разрушило клетките чрез вибрациите на звука. Може би деветдесет процента от клетките в света са били разрушени само за

няколко минути, без особен ефект върху околната среда на планетата. Някои видове са успели да оцелеят, други не. Всичко е било въпрос на конкретните детайли в сравнителната структура на нуклеиновата киселина.

– И това ли – казах аз с крайно неприятното усещане, че този фанатик говори сериозно – е оръжието, което Господ е дал в ръцете ви?

– Абсолютно прав сте – отвърна той. – Аз съм изчислил точните дължини на звуковите вълни, произвеждани чрез различни по сила удари по сазера и сега се опитвам да определя коя дължина на вълните би разрушила човешките нуклеинови киселини.

– Защо човешките? – запитах аз.

– А защо не човешките? – запита той на свой ред. – Кой животински вид пълзи по планетата, разрушава околната среда, унищожава другите видове и пълни биосферата с химически замърсители? Кой вид ще унищожи Земята и ще я превърне в напълно нежизнеспособна може би само след няколко десетилетия? Със сигурност не друг, а Хомо сапиенс! Ако успея да намеря подходящата дължина на вълната, аз мога да ударя по моя сазер по съответния начин и със съответната сила, за да окъпя Земята в сонарни трептения, които биха изличили човечеството за ден, ден и нещо – защото звукът се разпространява по-бавно – почти без да засегна другите форми на живот, чиито нуклеинови киселини имат различна структура.

– Готов сте да унищожите милиарди човешки същества? – възкликнах аз.

– Господ го е направил чрез Потопа.

– Но вие сигурно не вярвате в билейската приказка за...

Уст отговори враждебно:

– Аз съм геолог креационист, сър.

Разбрах всичко.

– А и Господ – казах аз – е обещал да не праща никога вече потоп на Земята, но не е споменавал нищо за звукови вълни.

– Точно така! Милиардите мъртви ще наторят и облагородят земята, ще послужат за храна на други форми на живот, които доста са страдали от човечеството и заслужават компенсация. Освен това част от човечеството без съмнение ще оцелее. Трябва да има няколко човешки същества с нуклеинови киселини от вид, нечувствителен към звуковите вибрации. Тази част, благословена от Господа, ще може да започне отначало и може би ще си вземе поука от урока за злото.

– Защо ми разказвате всичко това? – запитах аз. И наистина ми се

стори, че постъпката му е странна. Той се наклони към мен и ме хвана за ревера – твърде неприятно преживяване, тъй като дъхът му бе доста тежък, и каза:

– Имам вътрешното убеждение, че вие можете да ми помогнете в това дело.

– Аз? – възкликнах. – Уверявам ви, че нямам никакви познания за дължини на вълни, нуклеинови киселини и...

Но после, премисляйки трезво, казах:

– Все пак, като разсъждавам за това, струва ми се, че мога да направя нещо за вас.

И вече с по-официален глас и с подчертана любезност, която е една от характерните ми черти, запитах:

– Бихте ли ме удостоили с честта, сър, да ме почакате петнайсетина минути?

– Непременно, сър – отвърна той, също така официално. – Ще продължа математическите изчисления.

Бързо прекосих фойето и мушнах една десетдоларова банкнота на бармана, като му прошепнах:

– Погрижете се този джентълмен да не напуска заведението докато не се върна. Сервирайте му питиета и ги запишете на моята сметка, ако се наложи.

Никога не пропускам да нося със себе си билките, които използвам, за да призовавам Азazel, и само след няколко минути той седеше върху нощната ми лампа до леглото, обгърнат с обичайното си леко розово сияние.

С пискливото си тъничко гласче той каза укорително:

– Прекъсна ме точно когато конструирах пасмарацо, с което очаквах напълно да спечеля сърцето на една прекрасна самини.

– Съжалявам, Азazel – казах аз, надявайки се, че той няма да ме занимава с описания на естеството на пасмарацото или на прелестите на тази самини, понеже за нито едно от двете изобщо не ме беше грижа, – но възникна много спешна ситуация от изключителен характер.

– Винаги казваш така – изписука недоволено той.

Набързо описах положението и трябва да отбележа, че Азazel схвана ситуацията веднага. Това му е много добра черта, никога не се нуждае от дълги обяснения. Според мен той наднича в мозъка ми, макар че винаги ме уверява, че смята мислите ми за неприкосновени. Все пак, доколкото човек може да се доверява на двусантиметров дявол, който, според собствените му признания, постоянно се опитва да завладее

прекрасни самини, каквито и да са те, с най-безчестни уловки? Освен това не съм сигурен дали той смяташе мислите ми за неприкосновени или за непоносими, но това сега няма значение.

– Къде е човешкото същество, за което ми говориш? – изцвърча той.

– Във фоайето. То се намира...

– Не се безпокой. Ще последвам аурата на моралното разклонение. Мисля, че я напипах. Как да идентифицирам човешкото същество?

– Пясъчна коса, бледи очи?

– Не, не. Умът му.

– Фанатичен.

– Трябваше да ми кажеш това от самото начало. Улових го – и виждам, че ще ми бъде необходима основна баня с пара, когато се върна у дома. Той е по-лош и от теб.

– Това сега няма значение. Казва ли истината?

– За сазера? Между другото, умно е измислено.

– Да.

– Е, това е труден въпрос. Често питам един от приятелите си, който се има за голям духовен водач: „Какво е истината?“ Важното е, че той смята това за истина. Той му вярва. Ала онова, в което вярва едно човешко същество, без значение колко плам влага, не е непременно обективната истина. Ти вероятно донякъде си го усетил в живота си.

– Да, усетил съм го. Но няма ли начин да се различи вярата, основаваща се на обективната истина, от вярата, която няма нищо общо с нея?

– При интелигентните създания – със сигурност. При човешките същества – не. Но очевидно ти съзирах в този човек огромна опасност. Аз мога да пренаредя някои от молекулите в неговия мозък и тогава той ще умре.

– Не, не – запротестирах аз. Може би е проява на глупава слабост от моя страна, но се противопоставям на убийството. – Не би ли могъл да пренаредиш молекулите му по такъв начин, че да забрави всичко за сазера?

Азazel въздъхна, издавайки тъничък, бърмчащ звук.

– Това наистина е много по-трудно. Онези молекули са тежки и са слепени една с друга. Защо все пак просто да не бъде унищожен?

– Настоявам – отсякох аз.

– Е, добре – съгласи се Азazel намусено и след това разигра цял спектакъл с пуфтене и тежко дишане, предназначен да ми покаже колко труд влага в цялата работа. Най-сетне каза:

– Готово.

– Добре. Почакай ме тук, моля те. Искам само да проверя и се връщам веднага.

Втурнах се бързо надолу и видях, че Ханибал Уест още си седеше там, където го бях оставил. Барманът ми намигна, когато минах покрай него.

– Не бяха необходими напитки, сър – каза този достоен човек и аз му дадох още пет долара.

Уест вдигна весел поглед към мен.

– Ето ви и вас.

– Да, вече съм тук – отвърнах аз. – Много мило, че забелязвате този факт. Имам решение на проблема със сазера.

– Проблемът с какво? – попита той явно озадачен.

– Онзи обект, който сте открили по време на спелеоложките си изследвания.

– Какво е това спелеоложки изследвания?

– Вашите изследвания на пещерите.

– Сър – Уест се намръщи. – Аз никога през живота си не съм бил в пещера. Вие луд ли сте?

– Прощавайте, но току-що се сетих, че имам важна среща. Сбогом, сър. Може би никога повече няма да се видим.

Леко запъхтях, забързах отново към стаята и намерих Азazel да си тананика някаква мелодия, предпочитана от създанията от неговия свят. Наистина, вкусът им за онова което наричат музика, е доста обратителен.

– Споменът му е изличен – казах аз – и, надявам се, завинаги.

– Разбира се – увери ме Азazel. – Следващата стъпка е да разгледаме самия сазер. Неговата структура трябва да е много стегнато и прецизно изградена, след като той може действително да усилва звука за сметка на вътрешната топлина на Земята. Без съмнение някое малко разпадане в дадена възлова точка, което вероятно е в рамките на моята мъгъща сила, би могло да унищожи изцяло активността на сазера. Къде точно се намира той?

Погледнах го като поразен.

– Откъде да знам? – промълвих аз.

Той се взря в мен като паднал от небето, но аз никога не съм могъл да различавам точно изразите на мъничкото му личице.

– Да не искаш да кажеш, че си ме накарал да излича спомена му преди да си научил тази жизнено важна информация?

– Изобщо не ми дойде на ум – измънках аз.

– Но ако сазерът съществува, ако неговото убеждение е изградено на обективната истина, някой друг може да се натъкне на него – или голямо животно да се препъне в него, или метеорит да го улучи и във всеки момент целият живот на земята може да бъде унищожен.

– Мили боже! – възкликнах аз.

Очевидно моята уплаха го развълнува, защото той каза:

– Хайде, хайде, приятелю, погледни на нещата откъм розовата им страна. Най-лошото, което би могло да стане, е всички човешки същества да бъдат изличени от лицето на земята. Само човешките същества. Не става дума за хората.

След като свърши историята, Джордж каза унило:

– Ето това е. Ще трябва да живея с мисълта, че всеки момент може да дойде краят на света.

– Глупости – разгорещено реагирах аз. – Дори и да си ми казал истината за този Ханибал Уест, което, прощавай, но в никакъв случай не е сигурно, той може би е имал болна фантазия.

Джордж ме изгледа високомерно:

– Не бих желал да притежавам твоята неприятна склонност към скептицизъм дори срещу всичките най-прекрасни самини в родния свят на Азazel. Как ще си обясниш това?

Той извади от портфейла си малка изрезка. Тя беше от вчерашния „Ню Йорк таймс“ и бе озаглавена „Неясното гъргорене“. В бележката ставаше дума за неясно гъргорене, което притеснило населението на Гренобъл във Франция.

– Едно от обясненията, Джордж – казах аз, – е, че ти си видял това съобщение и си измислил цялата история, която да подхожда на него.

Джордж изглеждаше така, сякаш ще се пръсне от възмущение, но когато платих солидната сметка, която келнерката бе поставила помежду ни, обзеха го по-нежни чувства и на сбогуване си стиснахме ръцете приятелски.

И все пак трябва да си призная, че оттогава нито веднъж не съм спал спокойно. Всяка нощ около два и половина заставам пред радиото и чакам да чуя за неясното гъргорене, което, ме е събудило от сън.

КРАЙ

© 1982 Айзък Азимов
© 1993 Мая Савова, превод от английски

Isaac Asimov
The Dim Rumble, 1982

Набиране на текста: Светослав Иванов, 2006

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2082>]